

UTRACONE / ODZYSKANE

Francesco Guardi
Schody pałacowe
2016

**Anna Bilińska-
-Bohdanowicz**
Murzynka
2016

**Aleksander
Gierymski**
2017

Diana
*– mroczna
łowczyni*
2019

*Wnętrze katedry
w Mediolanie*
**Marcina
Zaleskiego**
2021

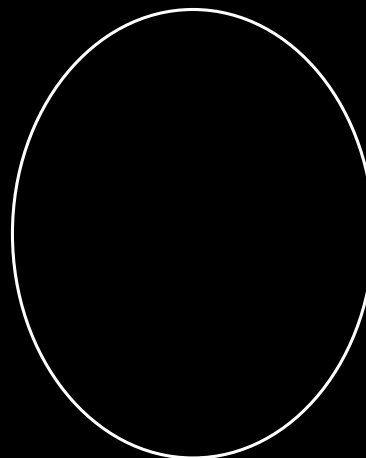
**Z kolekcji
wrocławskich**
2022

**Z kolekcji
gołuchowskiej**
2023

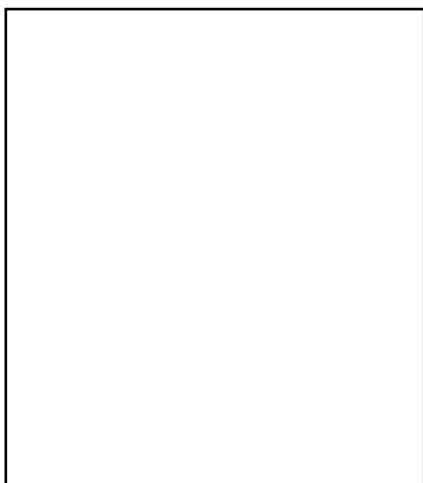
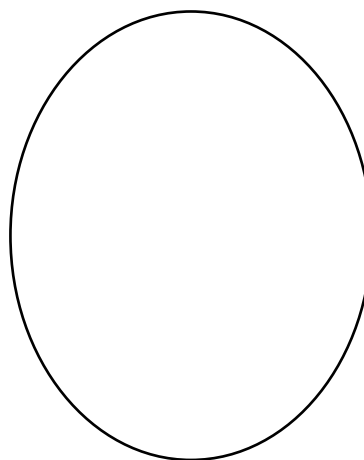
**Z kolekcji
warszawskich**
2024

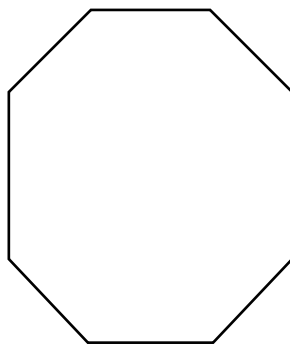
**Z kolekcji
gdańskich**
2025

**Oblicza
kobiet**
2026

UTRACONE / ODZYSKANE
2015–2026

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

UTRACONE / ODZYSKANE 2015–2026

**CYKL WYSTAW
OBIEKTÓW ODZYSKANYCH**

opracowała
Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Warszawa 2026

Publikacja towarzysząca wystawie
„Utracone / Odzyskane. Oblicza kobiet”
w Kordegardzie – Galerii Narodowego Centrum
Kultury w Warszawie, 22 października – 6 grudnia 2026,
podsumowująca cykl wystaw
„Utracone / Odzyskane”
prezentowanych w latach 2015–2026

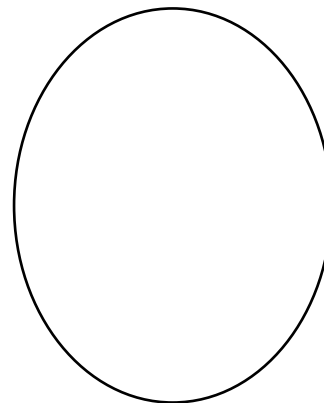
Opracowanie publikacji
Ewa Witkowska

Projekt graficzny i przygotowanie do druku
Elżbieta Kielczykowska

UTRACONE / ODZYSKANE

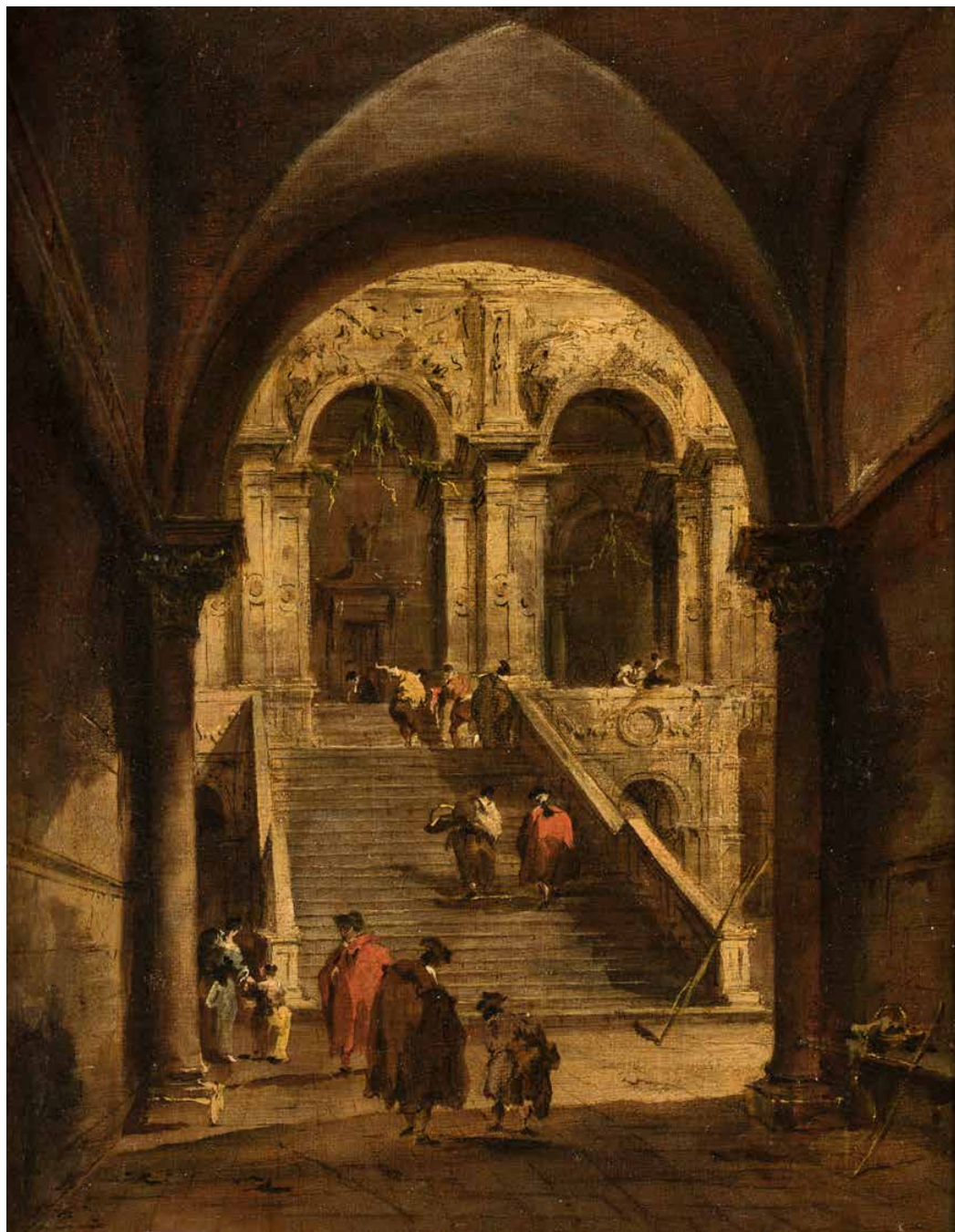
Wstęp

„Utracone / Odzyskane” to realizowany w latach 2015–2026 w Kordegardzie przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Narodowe Centrum Kultury cykl wystaw prezentujących wybrane obiekty należące do najcenniejszych polskich strat wojennych, odzyskane w ostatnich latach dzięki działaniom restytucyjnym resortu kultury. Podczas dziesięciu odsłon pokazane zostały m.in. odzyskane dzieła z kolekcji warszawskich, wrocławskich, gdańskich oraz z przedwojennych zbiorów Ordynacji Rodziny Książąt Czartoryskich na Zamku w Gołuchowie.

Ze wszystkich krajów europejskich to właśnie Polska utraciła w następstwie II wojny światowej najwięcej ze swego materialnego dziedzictwa. Liczbę polskich strat wojennych szacowano tuż po wojnie na ponad pół miliona zabytków ruchomych o wartości kilkudziesięciu miliardów ówczesnych dolarów. Działania restytucyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego doprowadziły w ostatnich latach do odzyskania ponad 920 obiektów. W toku jest obecnie przeszło 200 spraw restytucyjnych w 18 krajach. Pamięć o dziełach utraconych na skutek II wojny światowej, upowszechnianie ich wizerunków i wiedzy o nich oraz opowiadanie o zakończonych sukcesem sprawach restytucyjnych przyczyniają się do odnajdywania kolejnych dóbr kultury.

Francesco Guardi
*Schody pałacowe (Schody Gigantów
na dziedzińcu Pałacu Dożów)*
1712–1793, olej, płótno
Muzeum Narodowe w Warszawie

UTRACONE / ODZYSKANE

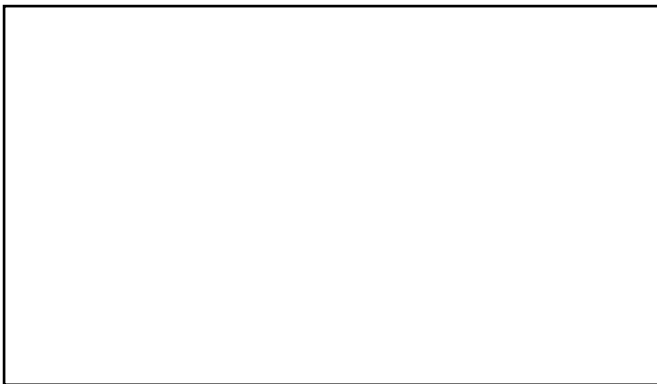
Francesco Guardi

Schody pałacowe

27 listopada 2015 – 6 stycznia 2016

Kuratorka: Grażyna Bastek

Muzeum Narodowe w Warszawie

Obraz został zakupiony przez Muzeum Narodowe w Warszawie w 1925 r. Przed wybuchem II wojny światowej dzieło było eksponowane w budynku Muzeum przy ul. Podwale 15. Na przełomie listopada i grudnia 1939 r. obraz Guardiiego przewieziony został do składnicy Urzędu Specjalnego Pełnomocnika ds. Zabezpieczania Sztuki i Dóbr Kultury mieszczącej się w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie. *Schody pałacowe* uznano za dzieło niezwykle cenne i zakwalifikowano do tzw. pierwszego wyboru, a następnie opublikowano w wydany w 1940 r. katalog *Sichergestellte Kunstwerke im Generalgouvernement* pod pozycją 130. W kwietniu 1943 r. decyzją Hansa Franka obraz przeniesiono na Wawel. Latem 1944 r. płótno Guardiiego spakowano wraz z innymi dziełami sztuki z zamiarem przewiezienia do zamku w Sichowie na Dolnym Śląsku. Do 24 grudnia 1945 r. losy obrazu pozostają nieznane. Wtedy to *Schody pałacowe* zostały przekazane do Collecting Point w Wiesbaden, skąd w sierpniu 1951 r. trafiły do Central Collecting Point w Monachium. W wyniku nieudanych prób ustalenia przedwojennego właściciela, obraz przekazano w zarząd Uniwersytetowi w Heidelbergu. W październiku 1980 r. uczelnia oddała *Schody pałacowe* w depozyt do Kurpfälzische Museum w Heidelbergu, skąd w lutym 2000 r. trafiły do Staatsgalerie w Stuttgarcie. W wyniku badań proweniencyjnych udało się ustalić przedwojenne pochodzenie obrazu. Wniosek restytucyjny został złożony przez stronę polską we wrześniu 2010 r. W marcu 2014 r. dzieło Guardiiego powróciło do Muzeum Narodowego w Warszawie.

Anna Bilińska-Bohdanowicz

Murzynka

(tytuł historyczny,
nadany przez artystkę)

1884, olej, płótno

Muzeum Narodowe w Warszawie

UTRACONE / ODZYSKANE

Anna Bilińska-Bohdanowicz

Murzynka

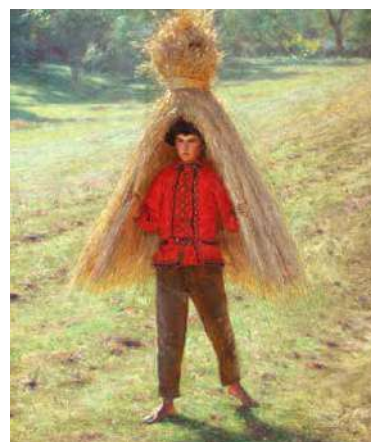
24 lutego – 13 marca 2016

Kuratorka: Renata Higersberger
Muzeum Narodowe w Warszawie

Fot. Danuta Matloch, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Obraz trafił do zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie w kwietniu 1939 r. w wyniku zakupu od mecenasa i kolekcjonera sztuki Dominika Witke-Jeżewskiego. Losy obiektu w czasie wojny pozostają nieznane. Można przypuszczać, że dzieło przechowywane było w muzeum do wybuchu powstania warszawskiego. W trakcie powstania i po jego upadku liczne zbiory znajdujące się jeszcze w obrębie miasta padły ofiarą grabieży lub uległy zniszczeniu, inne wywieziono do składnic na Dolnym Śląsku, w Austrii i w Niemczech. Wśród nich najprawdopodobniej znajdował się obraz Anny Bilińskiej-Bohdanowiczowej. Od 1945 r. dzieło było poszukiwane przez stronę polską. W 2011 r. zostało wystawione na licytację w jednym z berlińskich domów aukcyjnych. Na wniosek Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego sprzedaż wstrzymano, a do Berlina udali się eksperci, którzy jednoznacznie potwierdzili pochodzenie obiektu. W wyniku negocjacji przeprowadzonych przez resort kultury i przy wsparciu Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy obraz powrócił do Muzeum Narodowego w Warszawie w marcu 2012 r.

Aleksander Gierymski
Portret mężczyzny w renesansowym stroju
 (Wenecjanin), 1882, olej, deska dębowa
 Muzeum Narodowe w Warszawie

Aleksander Gierymski
Chłopiec niosący snop
 ok. 1895, olej, płótno
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Aleksander Gierymski
Żydówka z pomarańczami
 ok. 1880–1881, olej, płótno
 Muzeum Narodowe w Warszawie

UTRACONE / ODZYSKANE

Aleksander Gierymski

14 grudnia 2016 – 20 stycznia 2017

Kuratorka: Ewa Micke-Broniarek
Muzeum Narodowe w Warszawie

Na wystawie zaprezentowano trzy obrazy Aleksandra Gierymskiego, które po wielu latach wróciły do polskich zbiorów muzealnych: *Żydówkę z pomarańczami*, *Portret mężczyzny w renesansowym stroju (Wenecjanin)* i *Chłopca niosącego snop*.

Żydówka z pomarańczami, zwana *Pomarańczarką* została wystawiona na sprzedaż w jednym z niemieckich domów aukcyjnych pod koniec 2010 r. Po interwencji strony polskiej obraz wycofano ze sprzedaży. Autentyczność i proveniencję dzieła potwierdzili eksperci z Muzeum Narodowego w Warszawie. Dzięki negocjacjom z dotychczasowymi posiadaczami obrazu, przy wsparciu finansowym PZU S.A., *Pomarańczarka* powróciła do macierzystych zbiorów w lipcu 2011 r.

Portret mężczyzny w renesansowym stroju (Wenecjanin) został zidentyfikowany w lutym 2013 r. na wystawie w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli. Wypożyczono go na ekspozycję ze zbiorów prywatnych. W wyniku rozmów z dotychczasowym posiadaczem dzieło wróciło do kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie w 2014 r.

Chłopiec niosący snop pojawił się na aukcji w jednym z polskich domów aukcyjnych w maju 2004 r. Ponieważ dzieło uchodziło za stratę wojenną, sprzedaż wstrzymano. Jak ustalono, obraz został sprzedany tuż przed wojną, a nowy właściciel ukrył płótno, dzięki czemu nie padło ono ofiarą wojennej grabieży. W świetle tych ustaleń zaniechano dalszych działań restytucyjnych, zaś Muzeum Narodowe we Wrocławiu skorzystało z przysługującego mu prawa pierwokupu. Zakup obrazu sfinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz PZU S.A.

Fot. Danuta Matloch, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jean-Antoine Houdon
Popiersie bogini Diany
1777–1780, marmur
Muzeum Łazienki Królewskie
w Warszawie

UTRACONE / ODZYSKANE

Diana – mroczna łowczyni

11 lipca – 25 sierpnia 2019

Kuratorki: dr Anna Rudek-Śmiechowska

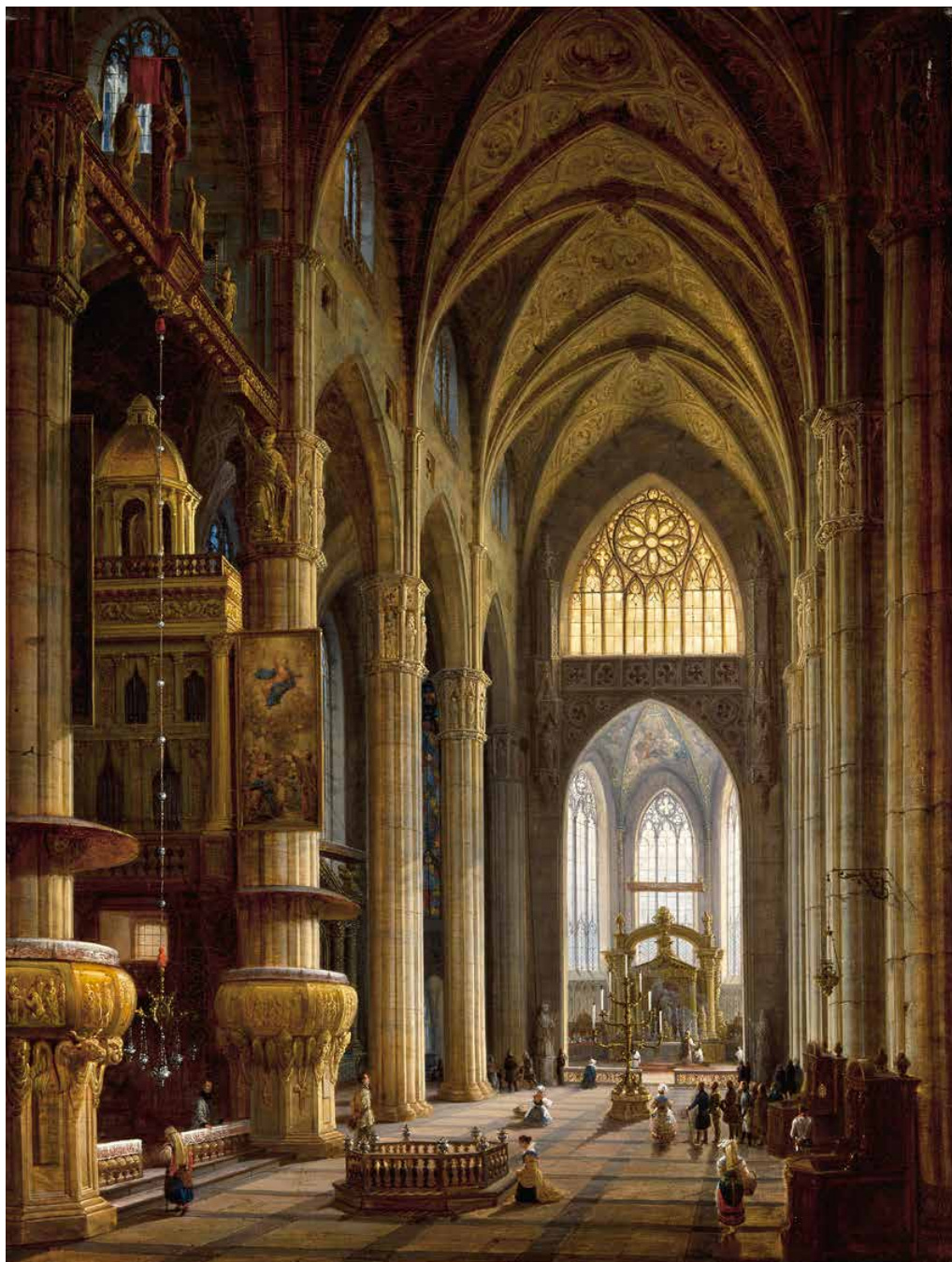
Agnieszka Bełłowska Bednarkiewicz

Narodowe Centrum Kultury

Fot. Ignacy Matuszewski, Narodowe Centrum Kultury

W centrum wystawy znalazło się marmurowe *Popiersie bogini Diany* dłuta Jean-Antoine'a Houdona z kolekcji króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rzeźba była eksponowana w Pałacu na Wyspie w Łazienkach w Warszawie do wybuchu II wojny światowej. Po zajęciu Łazienek przez okupacyjne władze niemieckie, dzieło Houdona umieszczono w gmachu Muzeum Narodowego w Warszawie, skąd w listopadzie 1940 r. wywieziono je do Krakowa. Dalsze losy zabytku pozostawały nieznane aż do maja 2015 r., kiedy to Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zidentyfikowało *Dianę* na aukcji w Wiedniu. Po interwencji resortu kultury rzeźba została wycofana ze sprzedaży. W wyniku oględzin udało się jednoznacznie potwierdzić proveniencję obiektu. Dotychczasowy posiadacz podjął decyzję o bezwarunkowym zwrocie rzeźby do Polski. *Popiersie Diany* Jeana-Antoine'a Houdona powróciło do macierzystych zbiorów w listopadzie 2015 r.

Marcin Zaleski
Wnętrze katedry w Mediolanie
1834, olej, płótno
Muzeum Narodowe w Warszawie

UTRACONE / ODZYSKANE

Wnętrze katedry w Mediolanie Marcina Zaleskiego

30 czerwca – 18 lipca 2021

Kuratorka: Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fot. Marianna Kulesza, Narodowe Centrum Kultury

Wnętrze katedry w Mediolanie Marcina Zaleskiego przez ponad 70 lat uważano za zaginione. Najprawdopodobniej zrabowane po upadku powstania warszawskiego z gmachu Muzeum Narodowego, dzieło powróciło do macierzystych zbiorów we wrześniu 2019 r. dzięki staraniom Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przy wsparciu Stowarzyszenia „Przyjaciele Muzeum Narodowego w Warszawie”. Na wystawie w Kordegardzie obok *Wnętrza katedry w Mediolanie* zaprezentowano również widoki wnętrz dwóch kościołów warszawskich, usytuowanych w pobliżu galerii: kościoła Wizytek i katedry św. Jana. Pokazano także dwa obrazy Zaleskiego dowodzące jego kunsztu w innych gatunkach malarstwa poza przedstawieniami architektury: *Autoportret artysty* i *Wnętrze Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie*, gdzie przez wiele lat nauczał. W Kordegardzie zaprezentowano też historię restytucji *Wnętrza katedry w Mediolanie*. W centrum tej opowieści znalazła się pusta, oryginalna rama od obrazu. Kiedy dzieło skradziono, rama pozostała w muzealnym magazynie, gdzie po latach zidentyfikowano ją jako ramę od poszukiwanego dzieła Marcina Zaleskiego. Pusta rama może służyć za symbol strat wojennych. W magazynach polskich muzeów wciąż wiele jest takich pustych ram.

**Warsztat Lucasa
Cranacha starszego**
Oplakiwanie Chrystusa
2 poł. lat 30. XVI w.
tempera, deska
Muzeum Narodowe
we Wrocławiu
– depozyt Skarbu Państwa

Ze względów konserwatorskich
na wystawie zaprezentowano
reprodukcję obrazu

UTRACONE / ODZYSKANE

Z kolekcji wrocławskich

7 – 31 lipca 2022

Kuratorka: Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fot. Arkadiusz Podstawka, Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Na wystawie zaprezentowano wybrane obiekty należące do najcenniejszych strat wojennych odzyskanych w ostatnich latach dzięki staraniom resortu kultury, pochodzące z przedwojennych kolekcji wrocławskich. Za straty wojenne uważa się ruchome dobra kultury ze zbiorów publicznych, kościelnych i prywatnych, utracone w wyniku II wojny światowej z terenów Polski w jej granicach po 1945 r. Po zakończeniu II wojny światowej na mocy decyzji podjętych na konferencjach w Teheranie, Jaltie i Poczdamie były niemieckie ziemie obejmujące Śląsk, Pomorze, część Prus Wschodnich, a ponadto były Wolne Miasto Gdańsk, zostały przekazane Polsce. Zgodnie z prawem międzynarodowym dzieła sztuki utracone z terenów zwanych tuż po wojnie Ziemiami Odzyskanymi podlegają restytucji do miejsca ich pochodzenia. W 1942 r. wobec nasilających się nalotów alianckich niemiecka administracja zdecydowała o ewakuacji ruchomych dóbr kultury. Akcją wywozu dzieł, m.in. z muzeów wrocławskich, kierował w czasie wojny Günther Grundmann pełniący funkcję konserwatora zabytków prowincji dolnośląskiej. Między 1942 a 1944 r. zorganizował on sieć 80 składnic, do których zwożono obiekty z wyznaczonych instytucji. Większość dzieł prezentowanych na wystawie została zabezpieczona w składnicy w Kamieńcu Żąbkowickim. Żadna ze składnic nie przetrwała wojny w stanie nienaruszonym. Były one płandrowane jeszcze w trakcie działań wojennych. W konsekwencji wiele dóbr kultury z Ziemi Zachodnich i Północnych znajduje się obecnie w zbiorach muzeów poza granicami Polski bądź w kolekcjach prywatnych w kraju i poza nim.

Gotthardt Kuehl
Most Augusta w Dreźnie
 ok. 1900
 tempera, deska
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

Sztambuch Melchiora Lucasa
 1635–1650
 manuskrypt
 oprawa skórzana
 Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Abraham Bloemaert
Historia Apolla i Dafne
 1592
 olej, płótno
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

Oswald Achenbach
Via Cassia koło Rzymu
 1878
 olej, płótno
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Karl Kayser-Eichberg
Marchijskie wrzosowisko
 ok. 1910 (przed 1913)
 olej, tektura
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

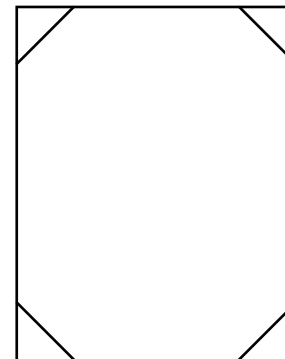
Jacob Jordaens
Święty Iwo wspomaga biednych
 1645
 olej, deska
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Joseph Kalter
Portret Amalii Kalter z domu Palsner
 ok. 1811
 akwarela, gwasz
 kredka, papier
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

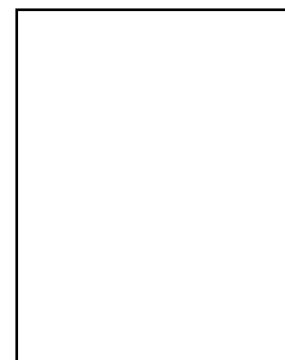
Joseph Kalter
Autoportret
 ok. 1811
 akwarela, gwasz
 kredka, papier
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

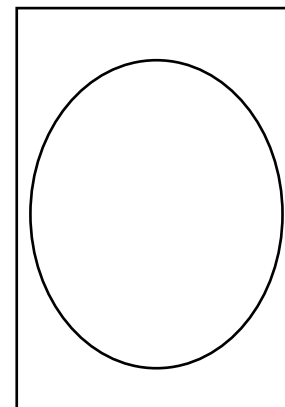
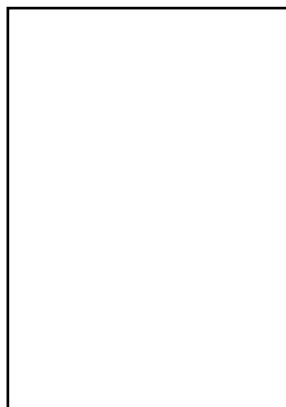
Robert Śliwiński
Ulica z ruiną zamku
 ok. 1865
 olej, tektura
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

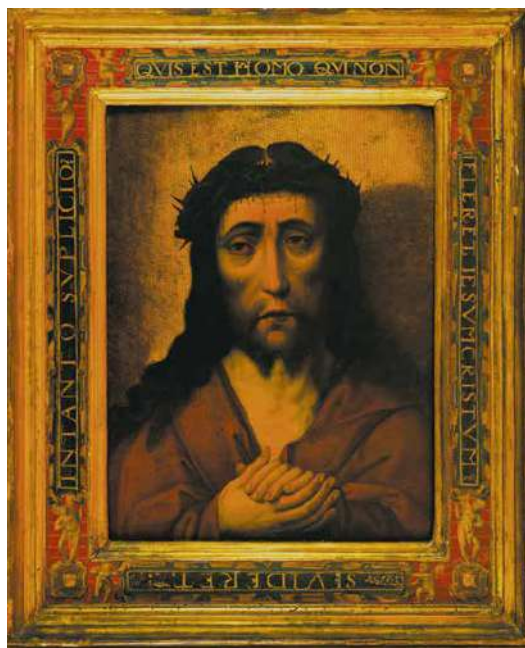
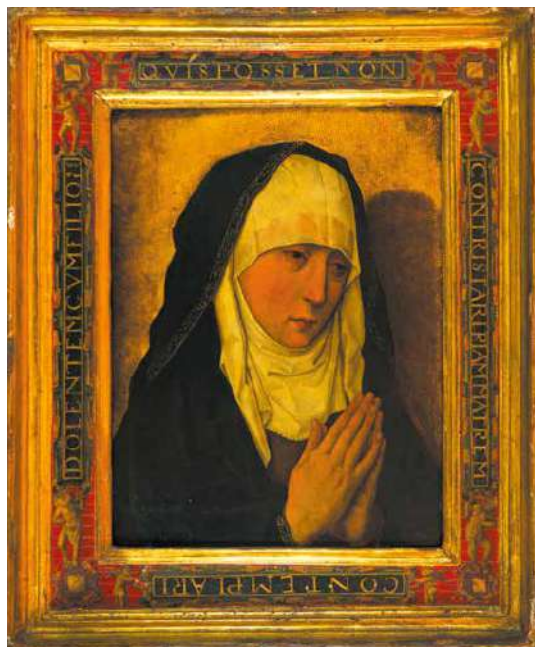

Aimée Zoe Lizinka de Mirbel
Portet damy
 1833
 miniatura, olej
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

Karta z księgi liturgicznej
 XV w.
 pergamin, iluminacje
 złocenia, kaligrafia
 rysunek tuszem
 techniki malarskie
 Muzeum Narodowe we Wrocławiu
 – depozyt Skarbu Państwa

Warsztat Dierica Bouts

Mater Dolorosa, Ecce Homo
od ok. II poł. XV w. do I ćw. XVI w.
olej, tempera, deska
Muzeum Narodowe w Poznaniu
– depozyt Skarbu Państwa

Warsztat z Limoges

Krzyż procesyjny
Francja, XII/XIII (?) w., XIX (?) w.
drewno, blacha miedziana, emalia żółtkowa
Muzeum Narodowe w Krakowie
(odział: Muzeum Książąt Czartoryskich)

UTRACONE / ODZYSKANE

Z kolekcji gołuchowskiej

7 lipca – 6 sierpnia 2023

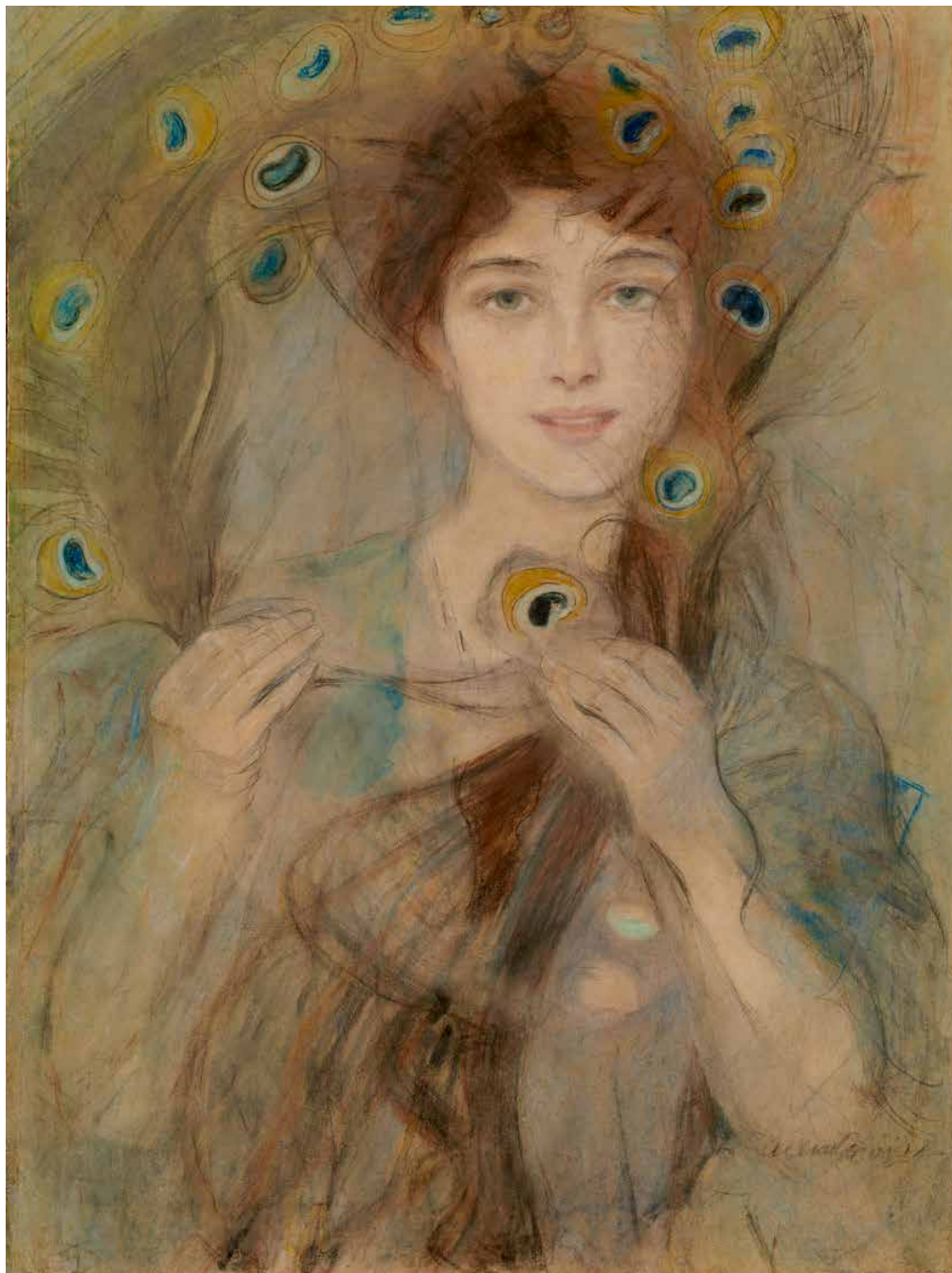
Kuratorka: Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fot. Radosław Zawadzki, Narodowe Centrum Kultury

Na siódmej wystawie z cyklu „Utracone / Odzyskane” zaprezentowano obiekty pochodzące z przedwojennych zbiorów Ordynacji Czartoryskich w Gołuchowie. Sercem wystawy był dyptyk *Mater Dolorosa* i *Ecce Homo*, który na początku 2023 r. po ponad 80 latach powrócił na Zamek w Gołuchowie z Hiszpanii. Centralną postacią na wystawie była Izabela z Czartoryskich Działyńska (1830–1899), córka księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, zwanego „królem polskiej emigracji” i księżnej Anny z Sapiehów. Tradycje kolekcjonerskie Izabela odziedziczyła po przodkach. Jej babka Izabela z Flemingów Czartoryska stworzyła w Puławach kolekcję dzieł sztuki i pamiątek historycznych. W odróżnieniu od swej poprzedniczki, Izabela z Czartoryskich Działyńska budowała zbiory w oparciu o wartość artystyczną obiektów, odrzucając ich wymiar emocjonalny i czysto historyczny. Kolekcja Izabeli obejmowała różne dziedziny sztuki, począwszy od zabytków starożytnych: waz greckich, antycznych brązów, złotnictwa, inskrypcji kamiennych, poprzez średniowieczne rzemiosło, emalie limuzyńskie, włoską majolikę, rzeźbę, malarstwo, tapiserie, aż po liczne ryciny i rysunki. W 1883 r. Izabela nabyła dwa obrazy: *Mater Dolorosa* i *Ecce Homo*, przypisywane wówczas Rogierowi van der Weydenowi. W trosce o zachowanie niepodzielności kolekcji oraz o powszechną dostępność zbiorów 20 maja 1893 r. Izabela ustanowiła Ordynację Rodziny Księżąt Czartoryskich na Gołuchowie. Niestety, kolekcja uległa rozproszeniu i rozgrabieniu w czasie II wojny światowej. W bazie strat wojennych prowadzonej przez resort kultury zarejestrowanych jest ponad 330 obiektów utraconych ze zbiorów gołuchowskich.

Teodor Axentowicz
Dama w pawich piórach
ok. 1906, pastel, papier
Muzeum Narodowe w Warszawie
– depozyt Skarbu Państwa

UTRACONE / ODZYSKANE

Z kolekcji warszawskich

29 czerwca – 28 lipca 2024

Kuratorka: Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fot. Danuta Matloch, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

W osiemdziesiątą rocznicę powstania warszawskiego zaprezentowano wybrane obiekty utracone w czasie II wojny światowej z warszawskich kolekcji publicznych i prywatnych, a odzyskane dzięki działaniom restytucyjnym Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W przedwojennej Warszawie znajdowało się wiele wspaniałych kolekcji, m.in. Muzeum Narodowego, Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych, Państwowego Muzeum Zoologicznego, a także liczne kolekcje prywatne. Część z tych zbiorów przepadła bezpowrotnie w zrujnowanych i spalonych budynkach. Ogromna liczba dzieł została wywieziona przez Niemców do składnic na terenie Dolnego Śląska, w głębi Rzeszy czy w Austrii. Były one płańdrowane jeszcze w trakcie działań wojennych. Dzieła sztuki pozostawione przez wycofujące się wojska niemieckie były rozkradane i wywożone do ZSRR przez tzw. trofiejne brygady, czyli wyspecjalizowane jednostki Armii Czerwonej. Żołnierze wojsk alianckich również niejednokrotnie przywłaszczali sobie obiekty ze składnic jako swoiste pamiątki. Zdarzały się też przypadki zwykłej kradzieży, dokonywanej choćby przez okolicznych mieszkańców. Po upadku powstania warszawskiego łupem złodziei i szabrowników padło wiele cennych obiektów pozostawionych w gmachu Muzeum Narodowego czy tych cudem ocalałych w opuszczonych i zbombardowanych budynkach stolicy. Uciekający mieszkańcy nierzadko zabierali z ruin pozostawione bez opieki i niszczące dzieła sztuki. Bardzo wielu zabytków z przedwojennych kolekcji warszawskich nie uda się już odzyskać. Tych, które przetrwały wojenną zawieruchę, ale nadal nie wróciły do macierzystych zbiorów, codziennie poszukują pracownicy resortu kultury.

Melchior Geldorp
Portret damy
 1628
 olej, deska
 Muzeum
 Narodowe
 w Warszawie

Jan Matejko
Portret Karola Podlewskiego
 1882
 olej, deska
 Muzeum
 Narodowe
 w Warszawie

Krzysztof Lubieniecki
Portret młodego mężczyzny w peruce
 1728
 olej, płótno
 Muzeum
 Narodowe
 w Warszawie

Józef Brandt
Czaty
 ok. 1902
 olej, płótno
 Muzeum
 Narodowe
 w Warszawie

Puchacz śnieżny (*Bubo scandiacus*)
 Ukraina
 2. poł. XIX w.
 Muzeum
 i Instytut
 Zoologii Polskiej
 Akademii Nauk
 w Warszawie
 – depozyt Skarbu
 Państwa

Latawiec złotogrzbiety (*Cicinnurus magnificus*)
 Indonezja
 2. poł. XIX w.
 Muzeum
 i Instytut
 Zoologii Polskiej
 Akademii Nauk
 w Warszawie
 – depozyt Skarbu
 Państwa

Józef Brandt
Kozak
 ok. 1885
 akwarela
 gwasz, tektura
 Muzeum
 Narodowe
 w Warszawie
 – depozyt Skarbu
 Państwa

Pierre Coudray
Bogini antyczna
 (prawdop. *Pomona*)
 – fragment
 rzeźby z fasady
 Pałacu Brühla
 w Warszawie
 1754–1759
 piaskowiec
 szydłowiecki
 Muzeum Historii
 Polski – depozyt
 Skarbu Państwa

Lekyt
czerwonofigury z przedstawieniem sfinksa
 1. poł. IV w. p.n.e.
 Attyka, ceramika
 Muzeum
 Narodowe
 w Warszawie

Wojciech Gerson
*Odpoczynek
 w szałasie
 tatrzańskim*
 1862
 olej, płótno
 Zamek Królewski
 w Warszawie

Stanisław Masłowski
Gryka
 1924
 akwarela, papier
 Muzeum Narodowe
 w Warszawie
 – depozyt Skarbu
 Państwa

**Johann Conrad
 Seekatz**
*Chrzest dworzanina
 królowej etiopskiej*
 XVIII w.
 olej, miedź
 Muzeum Narodowe
 w Warszawie

▲
Jacek Malczewski
Przy fortepianie
 1877
 olej, płótno
 Muzeum Narodowe
 w Warszawie
 – depozyt Skarbu
 Państwa

**Warsztat Jeana
 Lepage'a**
Strzelba myśliwska
 dwururka
 pocz. XIX w.
 Muzeum Historii
 Polski – depozyt
 Skarbu Państwa

Arthur Bendrat

Kanał w Nowym Porcie

1907, olej, płótno

Muzeum Narodowe w Gdańsku

– depozyt Skarbu Państwa

Ernesto de Fiori

Stojący młodzieniec

1920, rzeźba, drewno

Muzeum Narodowe w Gdańsku

Friedrich Hildebrandt

Rybaczy na brzegu

1843, olej, płótno

Muzeum Narodowe w Gdańsku

UTRACONE / ODZYSKANE

Z kolekcji gdańskich

2 lipca – 31 sierpnia 2025

Kuratorka: Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Fot. Danuta Matloch, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Na dziewiętej wystawie z cyklu „Utraczone / Odzyskane” pokazano obiekty pochodzące z przedwojennych zbiorów gdańskich, w większości straty wojenne, które powróciły do Muzeum Narodowego w Gdańsku. Znaczna ich część pochodziła z dawnej kolekcji Jacoba Kabruna (1759–1814), zamożnego kupca, największego gdańskiego kolekcjonera swoich czasów, który w testamencie zapisał miastu Gdańsk bogaty zbiór obrazów, rycin i rysunków oraz cenny księgozbiór. Strażnikiem testamentu Jacoba Kabruna stało się powołane w 1872 r. Muzeum Miejskie (Stadtmuseum). Sukcesorem Muzeum Miejskiego jest Muzeum Narodowe w Gdańsku. Niestety, II wojna światowa dokonała ogromnych spustoszeń w zbiorach muzealnych. Przed zniszczeniem i grabieżą udało się uchronić jedynie 40–60 procent obiektów zgromadzonych w muzeum do końca 1945 r. Reszta została utracona bezpowrotnie lub wywieziona. Wraz z pogarszającą się sytuacją wojsk niemieckich na froncie wschodnim od 1942 r. rozpoczęto tworzenie spisów ewakuacyjnych gdańskich zabytków ruchomych i stopniowe wywożenie ich do składnic na terenie Pomorza, a następnie w głąb Rzeszy. Najwięcej transportów z dziełami sztuki opuściło Gdańsk w 1. poł. 1943 r. Obiekty znajdujące się w niemieckich składnicach były następnie przejmowane przez Rosjan i wywożone jako zdobycze wojenne do Związku Radzieckiego. Po formalnym zakończeniu wojny w maju 1945 r. nadal odbywała się grabież i wywózka dzieł sztuki z terenu Gdańska do ZSRR. Wojenne losy zabytków z kolekcji gdańskich sprawiły, że obiekty te do dziś odnajdują się w magazynach innych muzeów, galeriach i zbiorach prywatnych.

Melchior de Hondecoeter
Martwa natura z ptakami
ok. 1663
olej, płótno
Muzeum Narodowe w Gdańsku

Daniel Schultz
Lis i winogrona
1648
olej, płótno
Muzeum Narodowe w Gdańsku

Johann Carl Schultz
Portret rodziny
malarza
1843
olej, płótno
Muzeum Narodowe w Gdańsku

Johann Saenredam
wg Pietera Isaacsza
Portret malarza Johanna von Aachen
2 poł. XVI w.
miedzioryt papier
Muzeum Narodowe w Gdańsku
– depozyt Skarbu Państwa

Carl Wilhelm Kolbe
Stręcenie potępionych
ok. 1800
akwaforta miedzioryt papier
Muzeum Narodowe w Gdańsku
– depozyt Skarbu Państwa

Johann Elias Ridinger
Lew
1770
akwaforta papier
Muzeum Narodowe w Gdańsku
– depozyt Skarbu Państwa

Wenzeslaus Hollar
wg Leonarda da Vinci
Korpus męski
1645
akwaforta papier
Muzeum Narodowe w Gdańsku
– depozyt Skarbu Państwa

Wenzeslaus Hollar
wg Otto van Veena
Złoty środek (In medio consistit virtus)
1641-1644
akwaforta papier
Muzeum Narodowe w Gdańsku
– depozyt Skarbu Państwa

Aegidius Sadeler II
wg Esaye le Gillon
Portret Hosseina Ali Beg Bayat
1601
miedzioryt papier
Muzeum Narodowe w Gdańsku
– depozyt Skarbu Państwa

Otto Brausewetter
*Wieczorne spotkanie
 malarzy u Stoddarta
 w Gdańsku*
 1862
 olej, płótno Muzeum
 Narodowe w Gdańsku

Anton Möller
*Alegoria
 pięciu zmysłów
 (Scena w gospodzie)*
 1611
 olej, deska Muzeum
 Narodowe w Gdańsku

Aegidius Sadeler II
 wg Jana Brueghela
 starszego
*Pejzaż rzeczny
 z łodziami*
 I poł. XVII w.
 miedzioryt, papier
 Muzeum Narodowe
 w Gdańsku – depozyt
 Skarbu Państwa

Nieznany rytownik
 wg Hendricka
 Goltziusa
Upadek Faetona
 1590
 miedzioryt, papier
 Muzeum Narodowe
 w Gdańsku – depozyt
 Skarbu Państwa

Raphael Sadeler
 wg Paula Brila
Pejzaż górski z tęczą
 1590–1620
 miedzioryt, papier
 Muzeum Narodowe
 w Gdańsku – depozyt
 Skarbu Państwa

Max Liebermann
Naprawiające sieci
 1894
 sucha igła, papier
 Muzeum Narodowe
 w Gdańsku – depozyt
 Skarbu Państwa

Bertha Wegmann

Lato

przed 1906, olej, płótno

Muzeum Narodowe

we Wrocławiu

– depozyt Skarbu Państwa

UTRACONE / ODZYSKANE

Oblicza kobiet

22 października – 6 grudnia 2026

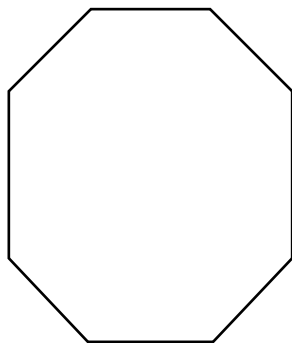
Kuratorka: Ewa Witkowska

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wizualizacje wystawy. Rys. Wojciech Cichecki

Dziesiąta, jubileuszowa ekspozycja z cyklu „Utraczone / Odzyskane” została poświęcona kobietom. Zaprezentowano na niej wybrane dzieła sztuki zaginione zarówno w wyniku II wojny światowej, jak i wskutek kradzieży powojennych. Powróciły one do zbiorów muzealnych dzięki działaniom restytucyjnym resortu kultury. Wspólnym mianownikiem tych dzieł jest wizerunek kobiety: dziewczynki, damy, wieśniaczki, matki, bogini... W sercu ekspozycji znalazło się siedemnastowieczne przedstawienie *Madonny z Dzieciątkiem*, które zaginęło w czasie wojennej zawieruchy z pałacu Lubomirskich w Przeworsku. Obraz został rozpoznany w styczniu 2022 r. przez pracownika Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na aukcji w Tokio. Po zapoznaniu się z historią dzieła i jego losami, japoński dom aukcyjny w porozumieniu z posiadaczem obrazu zdecydował się zwrócić dzieło Polsce. W lipcu 2023 r. *Madonna z Dzieciątkiem* trafiła z powrotem do polskich zbiorów. Na wystawie zaprezentowano także m.in. obraz *Lato Berthy Wegmann*, odzyskany w 2025 r. z Danii, *Wiejską dziewczynę w żółtej chuście* Leona Wyczółkowskiego, która powróciła do macierzystych zbiorów na Zamku Królewskim na Wawelu w grudniu 2021 r. oraz aplikę, czyli świecznik ścienny z cyzelowanego i złożonego brązu z wizerunkiem Meduzy. Aplikacja ta od początku XIX w. zdobiła Salę Salomona w Pałacu na Wyspie, a po tym, jak zaginęła w czasie II wojny światowej, odnalazła się w listopadzie 2017 r. na aukcji w Londynie, skąd w 2023 r. wróciła do Łazienek Królewskich w Warszawie.

Alessandro Turchi (?)
Madonna z Dzieciątkiem
I poł. XVII w.
olej, płótno
Zakład Narodowy
im. Ossolińskich
we Wrocławiu
– depozyt Skarbu
Państwa

Wilhelm Volkart
Portret młodej kobiety
1863
olej, płótno
Muzeum
Narodowe
we Wrocławiu

Michał Płóński
Macierzyństwo
ok. 1800
tusze, papier
Muzeum
Narodowe
w Warszawie
– depozyt Skarbu
Państwa

Autor nieznany
Dama z wachlarzem
XIX w., chromo-
litografia z pod-
malowaniem (?)
Muzeum Pałacu
Króla Jana III
w Wilanowie
– depozyt Skarbu
Państwa

Leon Wyczółkowski
Wiejska dziewczyna w żółtej chuście (Góralka)
1900
pastel, papier
Zamek Królewski
na Wawelu
– depozyt Skarbu
Państwa

Personifikacja Wiary
figura z kościoła św. Marii
Magdaleny we Wrocławiu
ok. 1615/1616
alabaster, złocony
polichromowany
Muzeum Narodowe
we Wrocławiu – depozyt
Skarbu Państwa

Pierre-François Feuchère (?)
Aplika
(świecznik ścienny)
z głową Meduzy
koniec XVIII w.
brąz, odlew
czytelowany, złożony
Muzeum Łazienki
Królewskie
w Warszawie
– depozyt Skarbu
Państwa

Leopold Loeffler
Dziewczynka z kanarkiem
ok. 1878
olej, płótno
Muzeum Śląskie
w Katowicach
– depozyt Skarbu
Państwa

1.

4.

2.

5.

3.

6.

9.

7.

10.

8.

Autorzy fotografii na stronach 34-35:

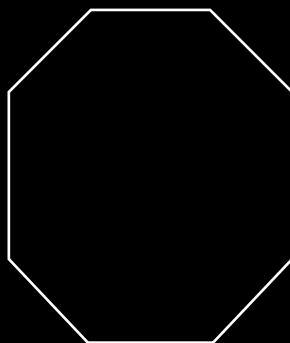
1. Arkadiusz Podstawka, MNWr
2. Danuta Matloch, MKiDN
3. Danuta Matloch, MKiDN
4. Radosław Zawadzki, NCK
5. Danuta Matloch, MKiDN
6. Danuta Matloch, MKiDN
7. Danuta Matloch, MKiDN
8. Danuta Matloch, MKiDN
9. Danuta Matloch, MKiDN
10. Danuta Matloch, MKiDN

Publikację złożono krojami:

Montserrat i Red Hat Text

Druk:

Murugumbel

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
